

Impressie bijeenkomst Gaia-X hub Nederland 19 mei jl.

“Ethische en maatschappelijke aspecten Gaia-X”

Op donderdag 9 mei organiseerde de Nederlandse Gaia-X hub een mooie bijeenkomst in de Koninklijke Industriële Groote Club op de Dam in Amsterdam. Terwijl buiten een noodweer losbarste, stonden wij stil bij de ‘Ethische en maatschappelijke aspecten van Gaia-X’. Onder leiding van dagvoorzitter en hubmanager Peter Verkoulen en sprekers prof. dr. José van Dijck (UU) en dr. Claire Stolwijk (TNO).

Aangezien de bezoekers van de bijeenkomsten van de hub diverse achtergronden hebben, stond Peter allereerst stil bij de ambities van Gaia-X. Hij benadrukte dat met Gaia-X we werken aan minder lock-in bij afname van service, we zien inmiddels het nut van niet afhankelijk te zijn van één serviceprovider, maar hoe pak je dat aan, zodat we in de toekomst een situatie hebt waarin je keuze hebt en de data interoperabel (d.w.z. vrij uitwisselen tussen verschillende diensten) kunt gebruiken.

Wat is Gaia-X

Een Europees initiatief om en data- en cloudinfrastructuur te ontwikkelen dat Europese waarden als data-soevereiniteit borgt. Op deze manier krijgen gebruikers meer controle over hun data en kunnen waar wenselijk data op een veilige manier delen. Gaia-X gaat uiteindelijk richtlijnen en standaarden opleveren voor een federatieve data infrastructuur.

De opdracht voor Gaia-X ligt in verschillende data-spaces, oftewel toepassingsgebieden in sectoren. Hierin zie je globaal dezelfde uitdagingen binnen voor sectoren, maar er zijn ook sector-specifieke zaken die aandacht behoeven.

Om de ambities van Gaia-X te ondersteunen vanuit nationaal perspectief richting het internationale speelveld is er gekozen om regionale hubs in te richten. De opdracht van de hub in Nederland is het Nederlandse ecosysteem organiseren, van twee kanten: vanuit internationale ontwikkelingen richting nationaal en omgekeerd. Maar daarnaast wordt er ook gewerkt aan use-cases, de business cases: het initiëren en verbinden. Onze missie is het elkaar brengen en verbinden: samenwerken i.p.v. ieder voor zich en witte vlekken laten liggen.

Peter introduceert Prof.dr. José van Dijck. Wij zijn heel trots dat zij samen met ons stilstaat bij publieke waarden in een online wereld.

In haar presentatie neemt zij ons mee in de gelaagdheid van de digitaliserende maatschappij. We betalen met data - en daardoor zit je in een privaat domein gelockt, terwijl je zou verwachten in een publiek domein zou zitten. Jose geeft het voorbeeld van scholen, waar leerlingen werken met Google laptop. Als het ware dat je in een openbare bibliotheek zit waar "alle informatie wordt gefilterd door een of twee bibliothecarissen, namelijk van Google en Bing (samen 98% van totale filter). Ze staat met ons stil bij de perceptie en impact van "common goods" en dominante ecosystemen in relatie tot publieke waarden in Europa.

Europa heeft wel grote bedrijven voortgebracht - maar geen ecosysteem. We hebben geen systeem dat "eigendom" is van Europese bedrijven. Daardoor is een geopolitieke kwetsbaarheid ontstaan van die twee eerder genoemde systemen.

Europa heeft weldegelijk een eigen ideologische opvattingen over publieke waarden. Wat doen we met de democratische controle?

Wat zijn die publieke waarden? Onder andere. privacy, accuracy (geen fakenews), security etc. Maar ook maatschappelijke vraagstukken zoals fairness, inclusiviteit, soevereiniteit, accountability/aansprakelijkheid, democratische controle. Ook sustainability - er komen steeds meer systemen die veel energie kosten en daardoor mee moeten nemen in publieke waarden.

Publieke waarden zijn constant in "onderhandeling", op Europees niveau, landelijk en zelfs lokaal niveau.

Platformen

We hebben het vaak over platformen, alsof het stoeptenen zijn. Het zijn dynamieken. Hoe wordt macht uitgeoefende en hoe heeft dit invloed

Op het scherm verschijnt de "platformization tree" een boom die overeenkomt met de X van Gaia-X waarin IaaS, PaaS en SaaS worden uitgelegd.

De wortels, die zie je niet (IaaS), maar zijn het fundament: hardware/devices, datacentres, kabels etc.

Stam - hier zitten veel services die o.a. cloudservices aanbieden. Hoger in de stam, bijvoorbeeld identificatie, adservices, zoekmachines, appstores (gatekeepers), sociale netwerken, retailnetwerken

Kruin - de sectoren waarin alles samenkomt. De dataspace's.

Wat zijn de dynamieken die machtconcentraties beïnvloeden tussen deze 3 lagen?

Vertical integration (lock-in)

Infrastructuralisering - het zijn vaak software services, maar doordat ze geïntegreerd aangeboden worden in hardware ..

Data monetization - waar wordt geld mee verdiend?

Er heerst geen democratische controle. Data zijn of proprietary, of gecontroleerd door staten.

Gaia-X laat zien dat het anders kan in Europe.

Europa en wetgeving

In de Europese wetgeving waaraan nu gewerkt wordt, onder andere de DSA en de DMA zitten aandachtspunten zoals dat data meegenomen kan worden (portabiliteit) en interoperabel is. Lock-in moet zoveel mogelijk voorkomen worden. Daarnaast wordt platform diversiteit (PaaS en SaaS) gestimuleerd. Nu wordt de PaaS-laag gedomineerd door Amerikaanse initiatieven, vanuit Europe worden publieke en non-profit organisaties gestimuleerd. Dat is belangrijk voor de skills van de professionals in je organisatie niet levend houdt - IRMA wordt als voorbeeld gegeven. Deze voorwaarden zijn nu opgenomen in wetgeving.

De volgende spreker wordt geïntroduceerd: Claire Stolwijk - senior researcher bij TNO. Met haar presentatie geeft zij ons sneak preview in het paper soevereiniteit dat officieel gelanceerd wordt op 20 juni op dit event : <https://ecp.nl/agenda/ecp-deelnemersspecial-digitale-soevereiniteit/>.

In het kort samengevat staat zij met ons stil bij wat digitale soevereiniteit is, relatie tot de positie van Nederland en Europa. Digitale soevereiniteit wil niet zeggen dat je een protectionistische economie wil optuigen. Dus geen unilaterale aanpak, maar ook niet in

concurrentiepositie die internationale samenwerking saboteert. Open internationale samenwerking. Wederkerigheid bevorderen.

De presentatie wordt na 20 juni ook op deze website gepubliceerd.

Peter bedankt beide sprekers en gaat in op een aantal vragen:

- Het verschil per land op wetgevingsniveau: dat is een hele strijd. De uitrol en de verfijning per land en op Europees niveau.
- De minimale interesse van de maatschappij in het algemeen. Dat is een probleem. Je hebt de publieke steun nodig? Politiek is wel geïnteresseerd, maar heeft nog weinig kennis. Er is inmiddels een vaste kamer. DiZa en een STAS/minister mevrouw Van Huffelen, dat is een vooruitgang. We hebben nu 1 aanspreekpunt. Om het goed op te lossen: is het belangrijk om met experts in dialoog en in gesprek te blijven, bewustwording te creëren en achtergrond te geven (qua beleid)
- Media-literacy – niet alleen praktische vaardigheden, maar ook kritische vaardigheden. Laten zien wat er speelt. Vis in het water, die niet weet dat hij in het water zit.
- Over de wetgeving: daar zijn al aardig wat principebesluiten over. Boven al die regelgeving hangt het handvest van de grondrechten van de EU. Dat wordt een uitdaging, Het handvest vraagt een onafhankelijke rechter, hoe ga je dat organiseren in US of Azie? Dit wordt nog een uitdaging om dit juridisch af te dichten.
- De infrastructuur is een geopolitiek wapen. Dat hebben we niet op tijd doorzien..
Antwoord van Prof. van Dijk: *"Elke technologie die wij ontwikkelen kan gebruikt worden in een geopolitiek conflict"*

We lopen inmiddels ruim uit de tijd en niet alle vragen zijn beantwoord. Heb je een nog een vraag: stuur hem vooral in naar hub@gaia-X.nl.

Peter bedankt alle bezoekers voor hun komst en nodigt iedereen uit voor de aansluitende borrel.